

ЛІТЕРАТУРА

1. Геврик Т. Ландшафтна скульптура в університетському містечку / Тит Геврик // Образотворче мистецтво. – 1991. – № 2. – С. 40-41.
2. Голубець О. М. Львівська кераміка / О. М. Голубець – К.: Наукова думка, 1991. – 120 с.
3. Голубець О. М. Між свободою і тоталітаризмом. Мистецьке середовище Львова другої половини ХХ ст. / О. М. Голубець. – Львів: Академ. експрес, 2001. – 176 с.
4. Дида І. А. Стосунок до природи як фактор формування архітектурного довкілля / І. А. Дида // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: архітектура. – Львів, 2007. – № 585. – С. 30-34.
5. Кара-Васильєва Т. В. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю» / Т. В. Кара-Васильєва, З. А. Чегусова. – К., Либідь, 2005. – 280 с.
6. Скороходова А. В. Сучасне архітектурне середовище та його вплив на поведінку людини / А. В. Скороходова, Ю. В. Купрійова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Львів. – № 632. – С. 131-133.
7. Шмидт И. М. Беседы о скульптуре / И. М. Шмидт. – М.: Искусство, 2003. – 357 с.
8. Шпенглер О. Закат Европы: очерки морфологии мировой истории. Т. 1: Образ и действительность / О. Шпенглер. – Минск: Попурри, 1998. – 688 с.

УДК 069.5 (477)

Н. В. РУБЛЕВСКА

**ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО НА ВИСТАВКАХ
У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ ХУДОЖНЬОМУ МУЗЕЇ
В ПЕРШІ РОКИ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ (1991–1992 РОКИ)**

У статті досліджено особливості образотворчого мистецтва в контексті експозицій музею, простежено творчість українських та зарубіжних майстрів.

Ключові слова: образотворче мистецтво, живопис, графіка, виставка, екслібрис.

Н. В. РУБЛЕВСКА

**ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЕ ИСКУССТВО НА ВЫСТАВКАХ
В ТЕРНОПОЛЬСКОМ ОБЛАСТНОМ ХУДОЖЕСТВЕННОМ МУЗЕЕ
В ПЕРВЫЕ ГОДЫ ЕГО ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (1991–1992 ГОДЫ)**

В статье исследованы особенности визуальных искусств в контексте экспозиций музея, прослежено творчество украинских и зарубежных мастеров.

Ключевые слова: изобразительное искусство, живопись, графика, выставка, экслибрис.

N. V. RUBLEVSKA

**FINE ART IS ON EXHIBITIONS
IN TERNOPIL REGIONAL ARTISTIC MUSEUM
IN THE FIRST YEARS OF HIS ACTIVITY (1991–1992)**

In the article the features of fine art are investigational in the context of displays of museum, work of Ukrainian and foreign masters is traced.

Key words: fine art, painting, graphic arts, exhibition, book-plate.

Мистецтво в художній формі зображує події, факти, бажання, активно впливає на емоційну, чуттєву сферу людини. Воно дозволяє особистості усвідомити свої естетичні здібності та відкриває можливості для їх удосконалення. Мистецтво в системі формування естетичної культури є неповторним та єдиним джерелом пізнання характерних рис духовного життя кожної епохи, кожної країни та кожної людини. Через мистецтво особистість одержує різноманітні знання про культуру, життя, побут людей у різні часи, про навколишній світ, природу, розвиток суспільства [11, с. 5-6].

Важливе місце в донесенні історичної спадщини до людей належить музеям. Довершені зразки матеріальної культури, музейні експонати впливають на формування особистості, прилучають людей до надбань національної та світової історико-культурної спадщини [14]. Виставкова діяльність музеїв духовно збагачує людей, подає цікаву й корисну інформацію.

У кінці ХХ століття, коли Україна стала незалежною, коли відтворюється минуле, можна багато дізнатись про наше українське образотворче мистецтво, його творців та їхні твори, митців діаспори. Перші роки незалежності нашої держави – це і перші роки діяльності Тернопільського обласного художнього музею, який позначився на бурхливому відродженні нашої національної культури, українських обрядів та традицій, мистецтва загалом. Виставкова діяльність Художнього музею (яка є частково дослідженою) допоможе проаналізувати образотворче мистецтво тернополян, і не тільки.

Метою статті є дослідження образотворчого мистецтва на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї в 1991 та 1992 роках.

Цією проблемою частково займались: І. Дуда, С. Мельничук, Л. Третяк, І. Гриник, Г. Карпій, С. Музика, Г. Деркач та інші. У своїх працях (а це переважно статті в газетах та тематико-експозиційні плани Тернопільського обласного художнього музею) вони подають інформацію про те, яка виставка відбулася у художньому музеї, про експонати та їх авторів.

Тернопільський обласний художній музей створений весною 1991 р. на базі картинної галереї – відділу краєзнавчого музею, що веде свої історичні корені від регіонального Подільського музею. У виставковій залі щомісяця проходять вернісажі українських та зарубіжних митців [13].

Образотворче мистецтво займає важливе місце на експозиціях у Тернопільському обласному художньому музеї. У ньому відображається мистецький талант народу, його світосприйняття, вподобання. Всього у Художньому музеї в 1991–1992 рр. було 9 виставок. На них представлялися митці-тернополяни, творчі особистості з інших областей України, діаспори.

З 9 серпня по 24 жовтня 1991 р. експонувалися живописні твори Андрія Петрика (48 експонатів). Петрик Андрій Іванович народився 15 жовтня 1919 р. у с. Кутище тепер Любарського р-ну на Житомирщині. Художньої освіти не мав. Викладав образотворче мистецтво у Теребовлянському культосвітньому технікумі (1948-1958 рр.). Працював художником-оформлювачем Теребовлянської фабрики ялинкових прикрас. До 1983 р. жив у Теребовлі, потім – у Микулинцях. З 1948 р. брав участь у збірних та індивідуальних виставках. Помер 17 травня 1990 р. у смт. Микулинці Теребовлянського р-ну Тернопільської обл. [9].

Художній музей закупив 49 картин Андрія Петрика – всю меморіальну виставку, якою і розпочалась виставкова діяльність закладу. Експонувалися твори різних періодів і трьох жанрів: пейзаж, натюрморт, портрет, саме в яких і працював митець. Його роботи виділяються характерним почерком, холодною кольоровою гамою, внутрішньою динамікою і водночас – тихим смутком. На виставці були представлені «Теребовля» (1970), «У парку» (1970-і рр.), «Оксана» (1976), «Натюрморт з овочами» (1980-і рр.) та інші [7].

31 жовтня 1991 р. було відкрито виставку графічних та живописних творів українського художника з Австралії Володимира Савчака. На виставці експонувалися картини української та австралійської тематики: пейзажі, портрети, композиції та мініатюри. Живописець, графік Володимир Савчак народився 25 травня 1911 р. в м. Бережани, тепер Тернопільської обл. Навчаючись у місцевій гімназії, почав займатися живописом. Після закінчення гімназії поїхав до Львова, де навчався на математично-природничому факультеті Львівського університету й одночасно відвідував мистецький відділ Львівської політехніки. Два роки навчався у Школі мистецтв у м. Вільно. Після 1939 р. повернувся до рідного міста, працював декоратором у театрі

«Сокіл». У роки війни викладав рисунок у Бережанській гімназії. Потім – еміграція в Західну Європу, згодом – в Австралію, де працював в невеличких австралійських школах і сам малював.

З 1950 р. Василь Савчак стає офіційним членом спілки мистецтв Австралії і членом галереї мистецтв у Сіднеї. Разом з місцевими художниками демонстрував картини в галереї мистецтв «Вікторія» в Мельбурні, а також організовував персональні вернісажі в Лондоні (1981), Нью-Йорку (1980–1982) тощо.

Експозицію виставки в Тернопільському художньому музеї можна умовно поділити на дві частини. Перша – твори, пов'язані зі спогадами про рідну землю (портрети історичних постатей України: Лесі Українки, Маркіяна Шашкевича, генерала Шухевича, січових стрільців, воїнів УПА та інші). Друга частини – картини, що репрезентують Австралію [6; 9].

24-29 лютого 1992 р. проводилася виставка картин сучасних художників із галереї «Бост-Арт» колекції страхового товариства «Омета-Інстер» (Київ), на якій було показано 35 експонатів. Експонували свої твори художники: В. Єресько, В. Кот, І. Таверовський, Г. Міронов [2]. Тернополянам були представлені найрізноманітніші стилі та напрями: від традиційного реалізму до сюр- і гіперреалізму, від класичного і фігуративного живопису до абстрактних полотен. Не схожі між собою за творчою манерою, полотна наповнені символічним глибинним сенсом, максимально наближають до сприйняття одвічних проблем. Картини киянина Валерія Кота «Крила», «Дар», «Пробудження» вражають глибиною думки гармонії людини і світотворення. Полотна білоруса Віктора Єреська «Прогулянка», «Вікно», «Контакт» демонструють фантастичний світ при надзвичайному лаконізмі пензля. Філософськи насичена картина киянина Ігоря Таверовського «Штучний світ». Космічна масштабність властива й іншим його творам. Полотна цих художників, а також О. Ісачова, Б. Мартинова та інших «бостартівців», експонувались за кордоном, де отримали високі оцінки [16].

3 березня 1992 р. була відкрита виставка львівського графіка Бориса Дроботюка. Представлено 54 експонати. Графік і живописець Дроботюк Борис Іванович народився 5 листопада 1941 р. в с. Старий Вишнівець тепер Збарзького р-ну Тернопільської обл. Закінчив Винницьке училище прикладного мистецтва (1969), Львівський інститут прикладного та декоративного мистецтва (1977). З 1982 р. член Спілки художників України.

За словами мистецтвознавця Романа Яціва, графіка Бориса Дроботюка належить до найменш пізнаних і недооцінених явищ в образотворчому мистецтві Львова. Її витoki у самій сутності української нації, в традиціях народної моралі, яку дуже тонко відчув і перейняв митець. Саме духовна сфера в життєвому досвіді стала для нього вершиною творчих прагнень.

Всього на виставці експонувалося 54 графічних твори, не враховуючи листівок та екслібрисів. У роботах простежується різноманітна тематика: народні звичаї, традиції, обряди, пісенні мотиви, казки, легенди, цікаві типажі, також ілюстрації до творів Г. Сковороди, В. Стефаніка «Камінний хрест» (1971), Л. Українки «Лукаш і Мавка» (1971), О. Кобилянської. Постійно нові сюжети дарує прекрасний Карпатський край, який супроводжує художника впродовж усього життя («Карпатський мотив» (1968)). Збагатили творчість художника й інтенсивність мистецького життя Львова, безпосередні зв'язки з творцями тогочасної графіки, участь у виставках.

Поряд з тематичними роботами досить значне місце в творчості художника у 1970-ті роки займає портретний жанр, ставши ніби проміжною ланкою між ранньою і зрілою творчістю митця. Довершеністю техніки, самозаглибленням, новим підходом приваблює серія натюрмортів, створених в останнє десятиліття, розкриваючи в них життя і традиції людей з різних регіонів Західної України: «Пасхальний натюрморт» (1972), «Гуцульський весільний натюрморт» (1985), «Бойківський натюрморт» (1987) тощо [4].

1 червня 1992р. була відкрита виставка графічних робіт з фондів музею (нові надходження). Тривала до 9 липня 1992 р. Подано до розгляду 52 експонати. Це роботи, закуплені або подаровані доктором Григорієм Островським зі Львова. В експозиції: офорти, лінорити, дереворити, кольорова літографія, акварелі сорока художників-графіків, представників київської та львівської художніх шкіл. Різноманітна тематика гравюр: пейзажі (в тому числі з видами Тернополя), жанрові мотиви, тематичні композиції, портрети та

натюрморти. Серед авторів: С. Губарев, М. Дерегус, З. Кецало, С. Коропчак, А. Міщанін, М. Ілку, В. Патик та інші.

Для творчості Ю. Дем'янишина, яка має виразно індивідуальні ознаки, що передусім полягають у вільності, розкутості образного мислення, характерні аркуші асоціативного, космічного змісту, серії сповнені філософських роздумів про сенс і плинність життя («Пейзаж з кулею», «Політ»).

Архітектурна стихія у графічному аркуші С. Ковальчука – аморфна, мінлива. Автор зображує «Куточок старого міста», підкреслюючи всю нестійкість матеріального і духовного світу.

Графіку В. Басманова можна назвати білою. Домінуючий колір аркуша передає відчуття чистоти, а м'яка своєрідність колірних інтонацій говорить про теплі почуття, викликані спогадами про дім і людей, що в ньому живуть. Пейзажний мотив також сприймається як рядок поезії, ностальгія за теплом домашнього вогнища («Всю ніч падав сніг», «Телефон»).

Творче кредо М. Ілку – це підкреслена увага до природи і водночас вільний з нею діалог («Ранок», «На Гуцульщині»).

Відомого митця-графіка і живописця М. Дерегуса цікавить славне минуле українського народу. Він має душу художника-пейзажиста. Природа для нього – органічна. Він вважає, що екологія матеріального світу та екологія духу людини – невіддільні частки цілого. Головне у роботах М. Дерегуса – передача повноти вражень від сплеску хвилі, шуму вітру, внутрішньої напруги природи («Перед бурею»).

Роботи І. Миколишина та А. Міщаніна відображають мотиви післявоєнного Тернопілля, зокрема його історичні та архітектурні пам'ятки («В'їзна брама замку Вишнівецьких»; «Місто Тернопіль», «Місто Тернопіль. Пам'ятник архітектури XVI століття») [5].

13 липня 1992 р. у Художньому музеї було представлено 24 кольорові фоторепродукції із циклу «Страсті Христові за Євангелієм від Святого Матвія» Василя Курилика з Канади. Тривала експозиція до 17 серпня 1992 р.

Василь Дмитрович Курилик народився 3 березня 1927 року у Вітфорді біля Едмонтону (штат Альберта) в Канаді. Батько родом з-під Чернівців, виїхав за океан у пошуках кращої долі ще в 1923 р. Василь ходив до однокласної школи і згодом закінчив середню школу у Вінніпезі та філологічний факультет Університету в Едмонтоні. Малярство опановував у Торонто, потім у Мехіко в 1948–1950-х рр. Навчання продовжував самотужки за підручником з натурального рисунка. Вже тоді відчув значення контуру, жестів і міміки.

У 1951 р. виїхав до Лондона, де через нервові захворювання (хронічну депресію) потрапив до психіатричної лікарні, в якій пробув кілька років. У клініці Василь Курилик знайшов моральну підтримку й душевну рівновагу в християнстві. Відтоді релігія стала одним із основних стимулів його життя і творчості, а свій талант митець почав вважати як дар Божий [8].

У 1956 році в Курилика народжується задум зробити ілюстрації до Євангелія від святого Матвія. Цій роботі передує копітка і надзвичайно важлива праця: він вивчає і досліджує Святе Письмо, їде у Святу Землю і робить майже 800 ескізів до майбутніх картин. В перші дні 1960 р. митець почав працювати над полотнами циклу «Страсті Христові», встиг створити 160 полотен. Виконані вони в техніці «гуашової акварелі», хоч кілька робіт зробив олією на акварельній та олійній основі. Формат картин – 66×51 см. Підписи до робіт – це цитати зі Святого Письма, наприклад, «А коли настав вечір, Він із дванадцятьма учнями сів за стіл» («Євангеліє від св.Матвія» 26.20).

Створюючи «Страсті Христові», майстер показав нам свою художню мову, в сутності своїй метафізичну, засновану на символічному сприйнятті світу. В. Курилик – майстер художньої деталі. Його деталь багатовимірна в своїй тематиці, трансформована у глибинний символ. Символіка у «Страстях Христових» має антитезний характер, і лише образ Ісуса Христа позбавлений будь-якої монументальності та містичності [12].

Є певна спорідненість у Курилика з творами двох нідерландських майстрів XV–XVI століття – Ієроніма Босха і Пітера Брейгеля. Митець бачив і вивчав праці цих художників, йому близьке їх світобачення, творча фантазія, описовість і увага до деталей. Однак це не стилізація під середньовічний іконопис чи нідерландську школу, а творче засвоєння європейських традицій при цілком сучасній композиційній та образній трактовці [8].

Усі твори зберігала у спеціально спорудженому музеї родина українських емігрантів – Ольга та Микола Колянківські. Вони прагнули, як і творець картин, донести їх до України. Але до цього дня не дожили ні В. Курилик, який помер 3 листопада 1977 року, ні Колянківські. Їх задум здійснила рідна сестра О. Колянківської – львів'янка Тетяна Лукіянович. Вона, власне, і допомогла привезти репродукції в Тернопіль [10].

З 18 серпня по 9 вересня 1992 р. демонструвалася виставка картин клубу тернопільських художників «Первоцвіт». Автори виставки – це люди різного віку, різних професій, яким притаманна одна самобутня риса – любов до творчості, до самовираження у творах образотворчого мистецтва. Показано 42 експонати 16 авторів. На експозиції представляли свої твори аматори старшого покоління: Є. Кавка «Селянський сніданок» (1986), В. Грігель «Літня пора» (1992), П. Барболук «Літо» (1992), Г. Ісак «Карпатський мотив» (1990), А. Гриб «Конвалії» (1992), С. Шинкаренко «Троянди» (1989), Г. Лебедева «Вазонки» (1990) та ін. Також було відкрито і нові молоді імена творчих особистостей, які захоплювали свіжістю живописної палітри і цікавою тематикою творів: Ю. Шаманський «Сутінки» (1992), І. Шпіцер «Гори далекі і близькі» (1990), С. Гаджієв «Лірник» (1992), І. Чабан «Натура» (1992) та інші [3].

Виставка «Український екслібрис» (з приватної колекції проф. Е. Бергера) була відкрита у Художньому музеї 17 вересня 1992р. та тривала до 15 жовтня 1992 р. Вона налічує 173 знаки 59 авторів, охоплює значний проміжок часу (від 1920-х років) і майже всі регіони України, дає всебічне уявлення про розвиток і здобутки екслібриса в нашій країні.

Велика різноманітність змісту експонованих книжкових знаків, їх стильові особливості, багато робіт проникнуті народним колоритом, нерідко з використанням національної орнаментики, зокрема в екслібрисах С. Гебус-Баранецької, П. Обаля, В. Масика, П. Прокопів, Б. Пастуха, І. Пантелюка. Різноманітні техніки виконання: цинкографія, дереворит, лінорити, автолітографії, гравюри на пластику, на цинку, графографія. На загальному тлі виділяються своєю вишуканістю дереворити М. Старовойт, К. Козловського, лінорити І. Малакова, О. Оброци, В. Перевальського, офорти В. Півня, автолітографії Д. Беккера. Цікаві екслібриси створили тернопільські художники Є. Удін, Я. Омелян, М. Харинович, П. Гулин і Н. Кирилова [15].

6 живописних та 10 графічних робіт було представлено на виставці у Художньому музеї художниці Наталки Бойко (Брюссель, Бельгія) з 18 грудня 1992 р. по 25 січня 1993 р. За походженням Наталка – українка (її батьки родом з Галичини), працює дизайнером з реклами. Навчалася у Поліграфічному інституті мистецтв (1982–1985 рр.), потім відвідувала вечірні курси в Інституті прикладного мистецтва та Академії мистецтв (1986–1987 рр.). Експонувала свої твори у серпні-вересні 1991 р. в Брюссельській галереї «ЛЯ ТРІАДЕ» та в 1992 р. в Спільці художників України у Львові. Працює художниця у руслі авангардного мистецтва. Світ абстрактного малярства Наталки Бойко асоціативний за своєю природою.

Композиції «Гра кольорів» та «Абстрактний рух» асоціюються з тим первинним хаосом кольору та ліній, з якого митець творить образи та абстрактні форми. У роботах «Кімната», «Дволиччя», «Синьо-зелене», «Роздумування» вони виринають певною реальністю. Графіка Наталки розширює спектр її художницьких пошуків. Працюючи у змішаній техніці (офорт з монотипією), що дає змогу експериментувати з кольоровою плямою, вона більш детально заглиблюється у пізнання навколишнього світу. Графічні композиції «Ніч», «Силует» тощо – це гама видінь та почуттів з яскраво вираженим побутовим елементом та широкою колоритною палітрою [1].

Отже, образотворче мистецтво на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї представляли митці з різних регіонів України та із закордону. Виставлені живописні та графічні твори – оригінальні, цікаві у композиційному відношенні, багаті за колоритом живописні полотна. Виставки образотворчого мистецтва у Тернопільському обласному художньому музеї загалом не є досліджені і потребують детального вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виставка живопису і графіки Наталки Бойко (Бельгія) // Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею. – 1992. – № 11.

2. Виставка картин сучасних художників із галереї «Бост-Арт» і колекції страхового товариства «Омета Інстер» // Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею. – 1992. – № 1.
3. Виставка-продаж творів художників, членів клубу «Первоцвіт» // Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею. – 1992. – № 8.
4. Гриник І. Графіка Бориса Дроботюка / І. Гриник // Свобода. – 1992. – 21 квітня. – С. 6.
5. Гриник І. Наодинці з собою і картиною / І. Гриник // Свобода. – 1992. – 25 червня. – С. 4.
6. Дуда І. Діаспора пам'ятає Україну / І. Дуда // Тернопіль вечірній. – 1991. – 6 листопада. – С. 3.
7. Дуда І. Запізніле визнання майстра / І. Дуда // Відродження. – 1991. – 20 серпня. – С. 2.
8. Дуда І. Страсті Христові / І. Дуда // Тернопіль вечірній. – 1992. – 1 серпня. – С. 8.
9. Живопис. Скульптура. Каталог музейної збірки. Частина I / [за ред. І. М. Дуди]. – Тернопіль: Астон, 2007. – 144 с.
10. Карпій Г. Здійснився заповіт майстра / Г. Карпій // Вільне життя. – 1992. – 18 липня. – С. 4.
11. Мельничук С. Формування естетичної культури майбутніх учителів / С. Мельничук // Мистецтво та освіта. – 2004. – № 3. – С. 4-6.
12. Музика С. Одкровення майстра / С. Музика // Вільне життя. – 1992. – 25 вересня. – С. 3.
13. Позднякова Т. Художньому музею – 10 років / Т. Позднякова // Тернопіль вечірній. – 2001. – 6 червня. – С. 4.
14. Третяк Л. Нове в оцінці музейної справи / Л. Третяк // Свобода. – 2005. – 26 лютого. – С. 2.
15. «Український екслібрис». Виставка з приватної збірки проф. Е. Бергера // Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею. – 1992. – № 9.
16. Фроленков В. Різні стилі та напрямки крім соцреалістичного / В. Фроленков // Тернопіль вечірній. – 1992. – 4 березня. – С. 4.

УДК 738 (477)

О. Я. ЯНОЩАК-ПШИБИЛА

ФОРМУВАННЯ КОЛОМІЙСЬКОГО СТИЛЮ В КЕРАМІЦІ

Стаття присвячена особливостям розвитку гончарства на Коломийщині у ХХ – на початку ХХІ ст. Проаналізовано розвиток гончарної школи у даному регіоні, визначена її роль у мистецтві.

Ключові слова: мистецтво, гончарство, гончарі, майстри, форма, орнамент, розпис.

О. Я. ЯНОЩАК-ПШИБИЛА

ФОРМИРОВАНИЕ КОЛОМЫЙСКОГО СТИЛЯ В КЕРАМИКЕ

Статья посвящена особенностям развития гончарства на Коломыйщине в ХХ – начале ХХІ вв. Проанализировано развитие гончарной школы в данном регионе, определена ее роль в искусстве.

Ключевые слова: искусство, гончарство, гончары, мастера, форма, орнамент, роспись.

О. YANOSHCHAK-PSHYBYLA

THE FORMATION OF KOLOMYJA STYLE IN CERAMICS

The article deals with some peculiarities in development of pottery during ХХ and early ХХІ cc. in Kolomyja region. It brings an analytic study in development of pottery school of the region with definition of role played by school in the branch of art.

Key words: art, ceramics, potters, craftsmen, form, decorative pattern, painting.